

# ŠKOLNÍ KLIMA, KLIMA TŘÍDY

---

# JAK JE TO NA VAŠÍ ŠKOLE?

---

KDYŽ SE ŘEKNE KLIMA, TAK...

# KVALITA ŠKOLY A (AUTO)EVALUACE

---

- *Lepší začátek než „aby se nestaly všechny ty ošklivé věci, které špatné klima přináší...“ ☺*
- Jedna z významných vlastností vzdělávací instituce
- Spektrum možných vlastností školy (klíma jako jeden z možných dílčích indikátorů – ve smyslu pocitů, postojů a hodnocení konkrétní školy)
- Významná vlastnost konkrétní školy
  - Vedlejší produkt vlastních edukačních aktivit
  - Součást „pověsti školy“ v komunitě
  - Součást hodnocení v podobě
    - vnější (hodnocení)
    - vnitřní evaluace (autoevaluace)
- Integrovaná součást školní praxe (*jakkoli tradičně obvykle není profesionály chápána jako její součást*)
  - Vedení školy, učitelé, speciální pedagogové, školní psychologové aj.
  - Informace nutné pro řízení školy a její rozvoj (rozlišujeme informace určené dovnitř školního prostředí a informace určené zřizovateli či veřejnosti)

# PRAKTICKÉ VYUŽITÍ POZNATKŮ VE ŠKOLE

---

- úspěšná práce v prostředí konkrétní školy, předpokládá nejméně tři relativně samostatné činnosti:
  - získat dostatečné **teoretické znalosti o sociálně-psychologických jevech**, které se ve školství vyskytují
    - CO jsem vlastně VIDĚL nebo ZJISTIL? „*Je to divné... nestačí*“
  - **umět diagnostikovat konkrétní jev**
    - Často chápáno jako jediná součást evaluačního procesu (výsledky dáme do šanonu a ukážeme kontrole)
    - Výsledky představují převládající hodnocení; je nutné se dívat i na rozptyl odpovědí(!)
  - umět (na základě zjištěných skutečností) **navrhnout a provést vhodnou intervenci**, která by pomohla jak žákům, tak učitelům.
    - CO BUDU S VÝSLEDKY DĚLAT?

Absentují-li tato  
úvaha, je lepší se  
do věcí nepouštět  
vůbec

---

JAK SE LIDÉ VE  
ŠKOLE CÍTÍ A  
JAK O NÍ  
UVAŽUJÍ?

---

# KLIMA ŠKOLY VS. KULTURA ŠKOLY

---

- **Klima školy**
  - Tradiční, vychází z kvantitativních postupů a metod
  - Zaměřuje se na hodnocení prvků prostředí a interakcí, která jsou agregována do ukazatelů
  - „*Výzkum klimatu školy je prostě levobočkem výzkumu klimatu organizace a výzkumu efektivity vzdělávání.*“ (Andersonová, 1982: 368).
    - škola jako součást vzdělávacího systému je především formální organizací;
    - vnímání ředitele a jeho stylu vedení jako jedné klíčových proměnných sociálního klimatu;
    - akcent na výkon žáka či studenta, či výkon žáka a jeho ovlivnění efektivitou učitelovy práce
    - pozitivní klima školy bylo nakonec potvrzeno jako jedna z charakteristik „efektivních škol“
- **Klima školní třídy**
  - Vlastní výzkumná tradice, konkrétní, specificky zaměřené nástroje a techniky (viz dále)
- **Kultura školy**
  - **Odlišná výzkumná tradice (kvalitativní přístup)**
  - etnografický přístup, idiografický přístup
  - např. Pražská skupina školní etnografie
    - [http://userweb.pedf.cuni.cz/~www\\_kpsp/etnografie/frame.htm](http://userweb.pedf.cuni.cz/~www_kpsp/etnografie/frame.htm)
  - ÚPV FF MU (Pol, Hloušková aj.)



# NÁZORY A POSTOJE NA ŽIVOT VE ŠKOLE... JSOU KLIMA

---

- Různé osoby mají různé (uniformita neexistuje)
- Role ve třídě, v týmu; školní i sociální úspěšnost; rizikové faktory vedoucí vylučování
- Problém je velikost rozptylu těchto hodnocení (větší rozptyl je problém)
- Faktický problém srovnávání tříd a škol (různá sociální zkušenost vede k různým hodnocením, zkušenost je většinou omezena na konkrétní školu či třídu)
  - Např. jak silná emoce je za souhlasem s tvrzením „ve škole se necítím dobře“

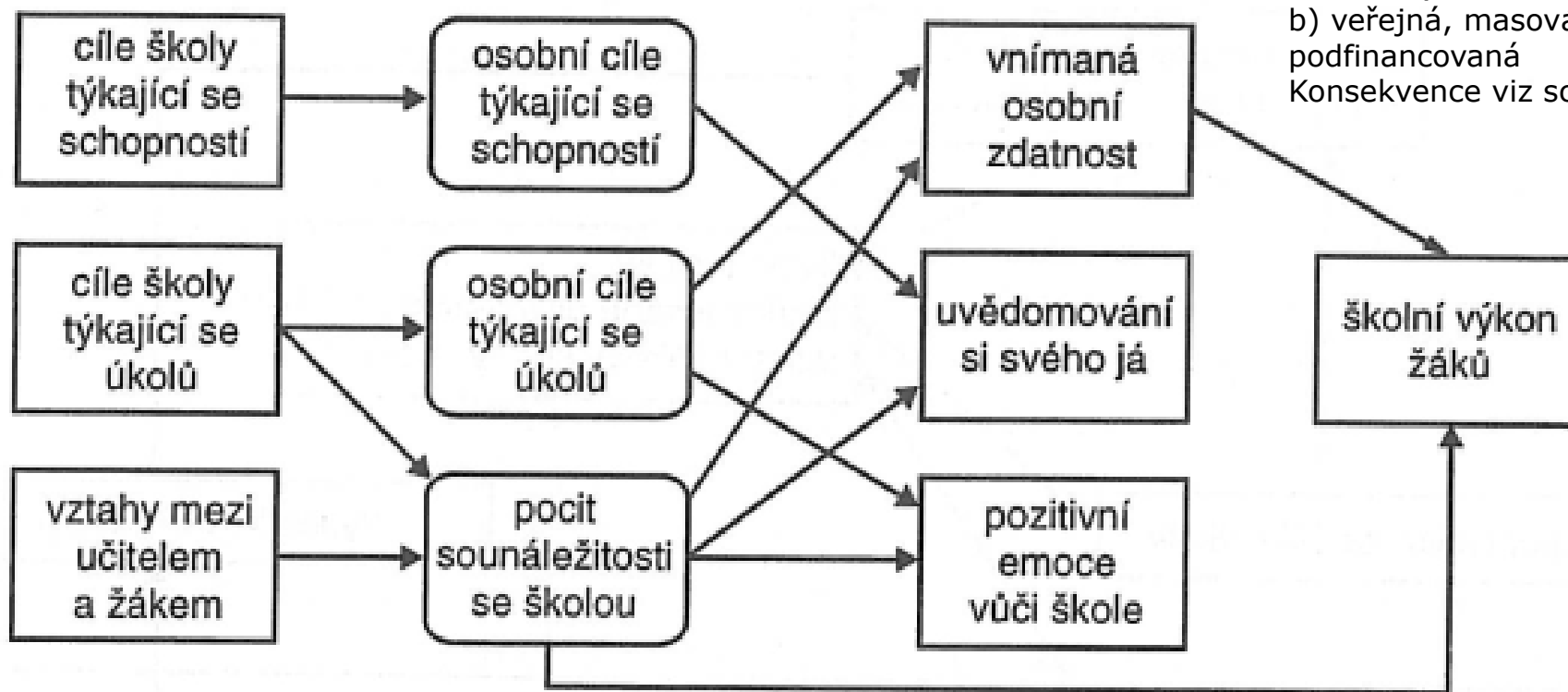
# SOCIÁLNÍ KLIMA V SOUVISLOSTECH

- Historicky je dáváno souvislosti mj. s:
  - efektivitou a kvalitou výuky,
  - školní úspěšností žáků,
  - akademickými aspiracemi žáků,
  - problémovým chováním...



# KLIMA ŠKOLY V SOLIVSILOSTECH

Obr. 20.2 Model klimatu školy (Roesler et al., 1996, s. 416)



## Dva póly kontinua škol:

a) elitní výběrová a často soukromá (Harry Potter ☺) a  
b) veřejná, masová a podfinancovaná  
Konsekvence viz schéma

# KLIMA ŠKOLY NEBO KLIMA TŘÍDY?

---

- Vztah mezi klimatem školní třídy a klimatem školy není jednoznačný;
  - Z pohledu respondentů může být rozlišování matoucí (zážitek „ze školy“ chápou jako nediferencovaný celek);
  - Z pohledu teorie a výzkumu ale dvě odlišné tradice
  - Věcně i otázka konceptualizace související s organizací výuky
  - (nejen) z historických důvodů se liší organizace výuky ve střední Evropě a v anglosaských zemích
    - U nás – žáci se většinou účastní výuky v jedné skupině (školní třída); diferenciací podle výkonu probíhá uvnitř třídy a třída je proto velmi důležitým faktorem ovlivňujícím vnímání vzdělávací reality žáky i vnímání žáků učiteli (kontext třídy)
    - V USA, GB aj. jsou žáci děleni do výuky podle výsledků (kurzy pro začátečníky a pokročilé) a mají větší možnost volby kurzů; kontext školy jako celku je pak mnohem důležitější (i jako label)

# CO TEDY JE KLIMA ŠKOLY / TŘÍDY?

---

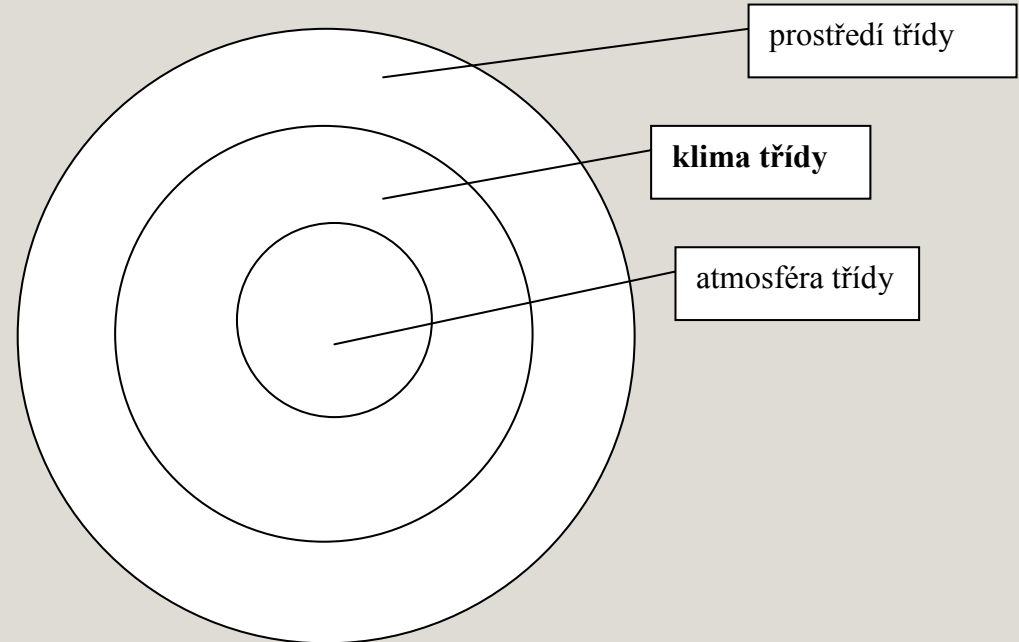
- ▣ Názory a hodnocení aktérů edukace na podmínky, průběh i výsledky
  - Tedy česky – **co si lidé myslí a jak se cítí v naší škole a výuce v ní**
  - Charakteristika kvalitní výuky i nutná podmínka pro ni
  - Něco, co si obvykle (tj. do výskytu obtíží) neuvědomujeme
  - Obvykle ani není explicitním tématem hovoru
    - „A co škola, dobrý?“
  - Dobrým krokem pro začátek i pro pokračování je – začít se o škole bavit – a pak v tom i pokračovat
    - (Auto)evaluační nástroje pak mohou **a) napomoci se začátkem diskusí na téma naše škola** (tj. související s klimatem)
    - Následně **b) pomoci ověřit, zda pocity, názory a domněnky**, které se v debatě vyskytly **jsou většinově vnímány jako problém** (ev. jako přednost)
    - Např. modelový dotaz pro absolventy / rodiče „Doporučil bys naši školu kamarádovi? A proč?“

# PROSTŘEDÍ, KLIMA, ATMOSFÉRA

---

- rozlišuje sociálně-psychologické jevy ve škole podle rozsahu, **měnlivosti, délky trvání, obecnosti**. (Mareš, Lašek, 1990/91, Mareš, Křivohlavý, 1995):
- **prostředí** je nejobecnější termín, netýká se jenom aspektů sociálně-psychologických.
- termín **atmosféra** má poměrně úzký rozsah. Vyjadřuje proměnlivost a krátké trvání.
- Termín **sociální klima** označuje jevy dlouhodobé. Jsou typické pro danou třídu a daného učitele (školou, zaměstnance, žáky) po několik měsíců či let.

Obr. 1 Tři důležité odborné pojmy týkající se školní třídy



# PŘ. 1 - ROZLIŠUJE ČTYŘI HIERARCHICKÉ ÚROVNĚ

DLE TAGIURI (1968) A ANDERSON (1982)

## 1. ekologie

- charakteristika budovy, v níž se výuka odehrává

## 2. prostředí (milieu)

- charakteristiky učitelů (délka praxe, platové zařazení, ap.)
- žáků (věk, pohlaví, sociální status, ap.)

## 3. sociální systém (skupinové charakteristiky)

- vztahy mezi klíčovými účastníky
- sociální komunikace
- podíl na rozhodování
- příležitost k účasti na sociálním dění ve skupině

## 4. kultura

- hodnoty a hodnotové systémy, jež účastníci považují za významné
- učitelova zaangażovanost na rozvoji žáků
- důraz na kooperaci
- důraz na činnosti související se školou
- očekávání účastníků
- jasnost a konzistentnost cílů



# SOCIÁLNÍ KLIMA

---

- Klima školní třídy
  - Konkrétnější (i z pohledu dotazovaných), v praxi častěji používané, řada metod...
- Klima školy
  - Obecnější, nutnost reflexe ze strany aktérů, v současnosti spíše výzkumně, i když je prodávána celá řada „jakometod“
  - S dr. Ježkem se domníváme, že lepší než „jednorázové šetření“ je přístup blížící se „action research“ – průběžné sledování dílčích jevů, jejich cílené ovlivnění a přenesení zájmu na další „problémovou“ oblast
  - Koncept školy jako učící se organizace (Senge; Krus, Louis a Bryk)
  - ...



# JAK KE KLIMATU VE ŠKOLE PŘÍSTUJUJEME?

---

- Možné dva základní přístupy (řešení „na klíč“ vs. vlastní aktivita školy):
  1. **Máme hotový dotazník a neváháme ho použít**
    - Potřebujeme „něco udělat s klimatem školy“
    - Typická charakteristika komerčních řešení
      - *Někdo mimo školu je expertem na naši školu a ví, co je pro ni nejlepší*
      - *Čím častější použití jednotného dotazníku i systému vyhodnocení, tím nižší náklady*
    - Dostáváme odpověď i na otázky které nás nezajímají, nebo nejsou z hlediska aktuální situace školy podstatné
  2. **Postupně rozvíjíme uvažování a debatu o prostředí naší školy**
    - Iniciujeme debatu o prostředí školy
    - Definujeme účastníky, čas i místo pro takovou debatu
    - Snažíme se identifikovat potencionálně problematické či rizikové oblasti, nebo naopak oblasti příkladné
    - Nepotřebujeme vyřešit vše naráz (tj. vykázat aktivitu), máme zájem o kvalitní a platné výsledky
  
- Základní společný problém:
  - **Jak vymezit případná témata pro (širší) průzkum ve škole?**

# KLIMA ŠKOLY V DIAGNOSTICKÉ PRAXI I TEORII

---

- **Facilitační techniky** – *v principu je nemožné je považovat za diagnostický nástroj (jakkoli mohou mít formálně podobu např. dotazníku); slouží pro rozvíjení dialogu o možných problémech a jeho strukturu*
- **Výzkumné nástroje** - diplomové práce, disertace, mezinárodní srovnání (*PISA atd.*)
  - kvalitativní i kvantitativní přístupy (*dotazníky, rozhovory, focus groups*)
  - vycházející z různých paradigmat i teorií (klima školy, kultura školy)
    - Praktiky není nahíženo jako problém; zásadní otázka – co je „dobrá škola“ a jaká jsou kriteria pro identifikaci pozitivních a negativních vlastností školy
    - věcně ad hoc adaptace zahraničních metod či jejich deriváty
      - často problém s uchopením specifického kontextu české školy či kulturních specifik
        - „Cítíte se ve škole bezpečně?“
    - relativně často i metody vlastní konstrukce s problematickými vlastnostmi (validita, reliabilita)
- **Komerční nástroje**
  - Mapa školy – SCIO, Kalibro... (*též s kořeny v zahraničních nástrojích*)
- **Odborně nepřijatelné aktivity s problematickým teoretickým pozadím**
  - Barvy školy – DAP - <http://www.upacr.cz/index.php?lng=cs>
- **Lidová tvořivost** – postupy vyvinuté školami - často kombinace předchozích variant („*Líbily se nám otázky...*“)

# RŮZNÉ ÚČELY ZJIŠŤOVÁNÍ KLIMATU ŠKOLY

---

- Explorace
  - Výzkum
    - Vychází z výzkumné otázky (širší zaměření)
    - Nástroje zohledňují i metodologické aspekty šetření
    - Nižší znalost kontextu školy
    - Případná náročnost na administraci a vyhodnocení není problém
    - Snaha o postihnutí všech potenciálně významných aspektů života školy
      - Snaha o univerzální dotazníkové řešení
      - Širší baterie položek (otázek)
      - Náročnější pro respondenty (méně konkrétních položek)
  - Praxe
  - Evaluace a autoevaluace
    - Vychází z konkrétních potřeb
    - Menší znalost metodologie (často nápodoba vzorů)
    - Velká znalost kontextu školy
    - Požadavek na jednoduchost administrace i vyhodnocení
    - Snaha o postihnutí konkrétních aspektů života školy
    - Různé účely použití – např.
      - Screening
      - Řešení konkrétních problémů
- V praxi bohužel často zaměňovány*

Základ přístupu	Podoba přístupu	Konkrétní příklady
převážně slovní projev	mluvený projev	volné vyprávění učitele či žáka o tom, co se ve třídě děje a jak to jedinec prožívá a hodnotí; nahrávání a analýza
		polostrukturovaný individuální rozhovor s žákem, s učitelem; nahrávání a analýza
		polostrukturovaný skupinový rozhovor – řízená diskuse v ohniskové skupině žáků či učitelů; nahrávání a analýza
		přemýšlení nahlas nad položkami dotazníku, nahrávání výroků, analyzování výroků
	zaznamenávání výstižných hodnotících výroků žáků a učitelů, která byly proneseny ve třídě – učitelské a žákovské „perličky“	
	psaný projev	psaní deníku (žákem, učitelem); analýza výroků
		doplňování neukončených vět; analýza výroků
		volné psaní svých názorů podle zadané osnovy; analýza výroků
analýza oficiálních písemných materiálů o třídě (zápisy do žákovských knížek, písemná stanoviska k chování žáků, korespondence na webových stránkách třídy s rodiči žáků)		
převážně obrazové vyjádření	kresba	žákovské kresby dění ve třídě na téma Jak to vypadá v naší třídě při vyučování, o přestávce atd.; analýza kreseb
		karikatury učitelů či spolužáků
	fotografie	legální fotografie zachycující dění ve třídě + slovní komentář
		ilegální fotografie zachycující dění ve třídě + slovní komentář
	videozáznam	videozáznam dění ve třídě + slovní komentář

# PŘI DIAGNOSTICE NUTNO ZVÁŽIT KONTEXT A MOŽNOSTI

---

- Např. práce s jedním žákem ve ŠPP má jiný kontext, než preventivní práce s celou třídou (volba jiných metod atd.)
- V řadě případů poskytnou semiformální postupy (pozorování, skupinové hry či aktivity atd.) dostatečnou informaci pro práci se třídou a ve třídě
- Ve speciálních případech (i.e. šikana) je diagnostický postup dán závazně metodikou viz

<https://www.msmt.cz/file/38988/>



# O ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ ALE VÍME SPOUSTU VĚCÍ I „BEZ DOTAZNÍKŮ“

---

- ❑ Vlastní pocit
  - ❑ Informace od učitelů
  - ❑ Informace o žácích a od žáků
  - ❑ Informace od rodičů, absolventů... *(neformální)*
  
  - ❑ Hospitace a praxe studentů
  - ❑ Noví zaměstnanci... *(nezaujaté oči vidí přesněji, netrpí „provozní slepotou“)*
  
  - ❑ Hodnocení inspekcí
  - ❑ Srovnávací výkonové testy
- ... *(pohled „zvenku“ aneb Jak se nám to stalo?)*



---

JAK JE TO S  
DOTAZNÍKY?

---

# SOCIOMETRIE

---

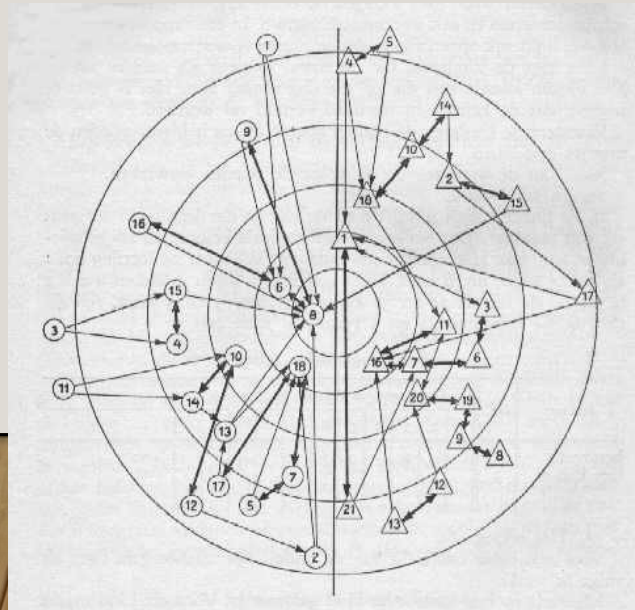
- Autor metody - **J. L. Moreno**;
- V praxi součástí metodického doporučení pro řešení šikany (což není ideální nápad s ohledem na jednoduchost této metody)
- zjištění **struktury vzájemných vztahů** v malé *\_terapeutické\_ skupině (intenzita, polarita)*
  - cesta ke zjištění **sympatií, antipatií**
  - člen skupiny hodnotí pozici jiného člena ve skupině (nebo i svoji pozici)
- formulace sociometrické otázky
  - („S kým bych chtěl jet na výlet?“ „Vedle koho bych chtěl sedět?“)
- Odpovědí je jméno člena(ů) skupiny

Více mj. na <http://en.wikipedia.org/wiki/Sociometry>

# ZÁSADY SOCIOMETRIE

---

- Moreno formuloval tyto zásady sociometrie
  - a) musí být vymezeny hranice skupiny,
  - b) osoby ve skupině se musí dobře znát,
  - c) jasně formulovaná otázka,
  - d) důvěryhodnost osoby zajišťující sociometrii,
  - e) pravidla týkající se počtu - otázek, možností voleb, negativní volby



# SOCIOMETRICKÝ RATINGOVÝ DOTAZNÍK (SO-RA-D)

---

- Každý žák ve třídě hodnotí **vliv** všech ostatních žáků na škále 1-5
- Poté každý žák ve třídě hodnotí **oblibu** všech ostatních žáků na škále 1-5
- Nakonec každý žák doplňuje číselné hodnocení slovním odůvodněním svých sympatií/antipatií k ostatním žákům
- Výchozími údaji pro zpracování jsou tedy:
  - ✓ jednotlivá hodnocení vlivu
  - ✓ jednotlivá hodnocení sympatií
  - ✓ volné slovní charakteristiky jednotlivých žáků

(...)

---

A nějaké příklady lepší praxe by byly?

# KLIMA JEHO DIAGNOSTIKA VE VÝZKUMU I ŠKOLNÍ PRAXI

---

*Vzniklo v návaznosti na národní projekt MŠMT "**Cesta ke kvalitě**" (CZ.1.07/4.1.00/06.0014; plný název projektu „AUTOEVALUACE - Vytváření systému a podpora škol v oblasti vlastního hodnocení“)*



# PŘÍKLAD KONKRÉTNÍHO ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY

---

- Vzniklo v rámci národního projektu MŠMT "Cesta ke kvalitě" (CZ.1.07/4.1.00/06.0014 - plný název projektu „AUTOEVALUACE - Vytváření systému a podpora škol v oblasti vlastního hodnocení“)
- V roce 2013 projekt byl oceněn Českou asociací pedagogického výzkumu za přínos pro výzkum i školní praxi
- Cílem projektu bylo vytvořit 30 nástrojů, které by mohly pomoci školní praxi v procesu vlastního sebehodnocení
  - Nástrojem je míněna široká škála technik od hospitačních archů, přes návody k vedení skupinových aktivit učitelů až po „klasické dotazníky“

# PRAKTICKÝ RÁMEC – NABÍDKA ŘEŠENÍ

---

- Zadání projektu „Cesta ke kvalitě“
  - Několik omezení
    - čas, rozsah pilotní studie, obsah dalších nástrojů ...
  - Tvorba on-line administrované metody s automatickým vyhodnocením a generovanou zprávou
    - *„Co nejjednodušší z hlediska uživatele – koordinátora autoevaluace ve škole.“*
  - Možnost opakovaného zadávání s ohledem na různé oblasti zájmu školy
- Konkrétní potřeby škol (ve smyslu vedení škol)
  - Informace o prostředí školy
  - Podklady pro rozhodování
  - Výběr obsahu i nástroje v rukou školy (nenabízíme odpovědi na otázky, které si škola neklade)
- ...a v neposlední řadě příležitost k zamyšlení pro účastníky



## Modul Evaluační nástroje



Nacházíte se: [Úvod](#)

### Důležitá informace ohledně přenosu uživatelských účtů

Vážení uživatelé portálu evaluační nástroje,

z důvodu přechodu portálu evaluační nástroje pod rvp.cz Vám byly Vaše účty přeneseny na toto nové umístění. Avšak v některých případech se mohlo stát, že z důvodu jiných požadavků na tvar uživatelského jména či kolize s již existujícím účtem, Váš účet nemohl být přenesen.

V takovém případě se, prosím, znovu zaregistrujte na [tomto místě](#), a následně nás, prosíme, případně kontaktujte skrze žádosti o nastavení uživatelských práv.

V případě jakýchkoliv jiných námětů či problémů nám dejte, prosím, vědět na linkách technické podpory:

- email [ae@nuv.cz](mailto:ae@nuv.cz) (reagovat se snažíme do druhého dne)

### Registrace školy

Školu zaregistrujete kliknutím na "REGISTRACE ŠKOLY" v hlavním menu.



### Přístupy k nástrojům

**Přihlášení k portálu pro ředitele/ku školy:** pro přístup k správě údajů

## Nabízené evaluační nástroje

Informace ke konkrétním evaluačním nástrojům naleznete pokud ukážete v menu na "Nástroje", počkáte, až se objeví seznam nástrojů a vyberete konkrétní nástroj, v tomto katalogu je možno přehledně zobrazovat všechny nástroje a také je filtrovat podle dostupných kritérií (výběrem v níže uvedené tabulce a následným kliknutím na "Vyhledej nástroje").



## Katalog nástrojů

### Kritéria pro vyhledávání

Název nástroje	Jakým školám je nástroj určen	Typ respondentů	Oblasti kvality podle vyhlášky č. 15/2005 Sb.	Úrovně procesů školy	Obsahová šíře	Vyhledej nástroje
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text" value="Žáci"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	

### Seznam nástrojů vyhovujících zadaným kritériům

č.	Název nástroje	Popis nástroje	Autor nástroje	Jakým školám je nástroj určen	Typ respondentů	Oblasti kvality podle vyhlášky č. 15/2005 Sb.	Dominantní proces práce s nástrojem	Úrovně procesů školy	Obsahová šíře	Stránka nástroje
3	Anketa pro žáky	Umožňuje připravit z předdefinovaných otázek v daných oblastech vlastní anketu pro žáky	Mgr. Tomáš Kohoutek	ZŠ 2.st speciální ZŠ ZUŠ Praktická škola SOU SOŠ Gymnázium Konzervatoř Jazyková škola	žáci		písemné (elektronické) dotazování žáků	škola	široký	Nástroj

# TEORETICKÝ RÁMEC PRO PŘÍPRAVU NÁSTROJŮ

---

- Evidence based a practice based přístup
  - (Jiří Mareš, 2009)
- Psychologie dotazování
  - (Tourangeau, Rips, Rasinski, 2000)
- Klasická teorie testů
  - (Urbánek, Denglerová, Širůček, 2011)
- Klima školy, třídy, sboru; kultura školy
  - (Jiří Mareš, Ježek, Jan Mareš, Urbánek, Hloušková, Pol...)
- Zvládání školní zátěže
  - (Jiří Mareš, Kohoutek...)
- (...)



# PŘÍPRAVA NÁSTROJŮ I

---

- Několik setkání s panelem ředitelů (osloveni na základě prezentace v dalších aktivitách projektu)
  - Jaké jsou zkušenosti s anketami v konkrétních školách?
  - Jaké informace považujete za užitečné prostřednictvím anket získat?
  - Diskuse nad anketami používanými ve školách zapojených prostřednictvím zástupců do panelu.
  - Návrh tří základních variant anket (učitelé, žáci, rodiče), jejich zkrácení, zkušenosti s pilotáže.
  - Doporučení pro přípravu a administraci.
  - Zpětná vazba na obsah manuálu.
- Pilotní ověření online nástroje
  - Školy, které se zapojily z vlastního rozhodnutí
  - Školy oslovené v rámci projektu (doplnění vzorku)



# PŘÍPRAVA NÁSTROJŮ II

---

- Analýza dat získaných dat, finalizace manuálu.
- (Příprava souhrnného online vyhodnocení v pro školy, které zadají ankety všem skupinám)
- Vytvořeny různé varianty nástrojů
  - Podle typu škol od škol mateřských přes základní včetně speciálních až po školy střední (gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště a integrované školy), i pro školy specifického zaměření (základní umělecké školy, konzervatoře).

# KLIMA UČITELSKÉHO SBORU

---

KUS (pro učitele)

- Pět oblastí, čtyřbodová škála, standardizace ČR i SR:
- (Podpora vedením, pevnost vedení, angažovanost, frustrace, přátelské vztahy ve sboru)
- více
  - <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/2433>

# PŘÍKLAD NÁSTROJE UPRAVITELNÉHO PODLE POŽADAVKŮ KONKRÉTNÍ ŠKOLY

---

# ANKETY PRO...

---

- Autory jsou *Mgr. T. Kohoutek a Mgr. et Mgr. Jan Mareš*
- Dotazník je použitelný pro žáky 2. stupně základních škol a všechny typy středních škol.
- Tři varianty (pro učitele, žáky i rodiče) s možností výběru 30 z cca 150 položek v každé variantě k zjištění názorů na různé oblasti školního života
- Varianty nabízejí v rámci okruhů modifikované formulace otázek

# ANKETY PRO UČITELE – OBLASTI K VÝBĚRU

---

1. Postoje, preference

2. Reflexe vlastních výsledků, sebehodnocení

2.1 výsledky žáků

2.2 úspěchy (ve vztahu k preferencím)

3. Metody a formy výuky

4. Výsledky, hodnocení

4.1 hodnocení žáků

4.2 náročnost požadavků školy

4.3 překážky

5. Sebehodnocení činnosti pedagoga

5.1 zdroje zpětné vazby

5.2 postupy sebehodnocení

6. Další vzdělávání pedagogických pracovníků

6.1 ochota k dalšímu vzdělávání

6.2 formy dalšího vzdělávání

7. Spolupráce

7.1 spolupráce v pedagogickém sboru, spolupráce s žáky a rodiči

7.2 spolupráce s nepedagogickými pracovníky

8. Podpora ze strany školy, vedení školy

9. Vztahy

10. Zázemí a vybavení školy

10.1 zázemí

10.2 vybavení pro výuku

10.3 výpočetní technika

11. Spokojenost s pracovními podmínkami

12. Shrnující otázky, celkové zhodnocení

Volitelný modul pro nepedagogické pracovníky:

- 1. Spolupráce s vedením školy, s vyučujícími, s žáky a rodiči
- 2. Spolupráce s dalšími nepedagogickými pracovníky
- 3. Spokojenost s pracovními podmínkami, vedením školy, zázemím a vztahy na škole
- 4. Shrnující otázky, celkové zhodnocení



# ANKETA PRO ŽÁKY – OBLASTI K VÝBĚRU

---

- 1. Motivace
- 2. Výuka a vzdělávání
  - 2.1 průběh výuky
  - 2.2 rozdíly ve výuce
  - 2.3 hodnocení
  - 2.4 náročnost
  - 2.5 domácí příprava
  - 2.6 výsledky, překážky
- 3. Atmosféra na škole, vztahy
- 4. Pravidla, problémy
- 5. Zázemí školy
- 6. Další aktivity
- 7. Aktivita, zapojení žáků
- 8. Celkové zhodnocení

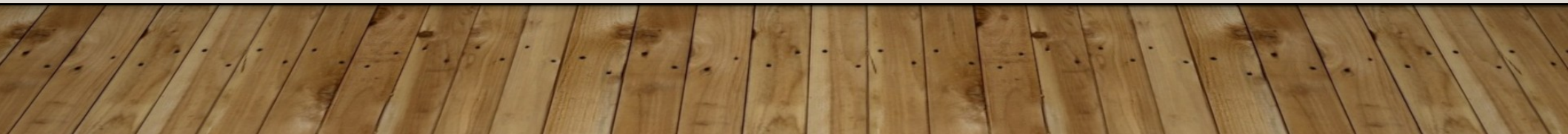
# ANKETA PRO RODIČE – OBLASTI K VÝBĚRU

---

- 1. Informace
  - 1.1 dostatečnost informací
  - 1.2 přínos jednotlivých zdrojů informací
- 2. Zázemí školy
- 3. Výuka
  - 3.1 spokojenost s úrovní výuky
  - 3.2 spokojenost s oblastmi výuky
  - 3.3 náročnost požadavků školy
  - 3.4 rozdíly v kvalitě výuky
  - 3.5 domácí příprava
- 4. Působení školy
  - 4.1 spokojenost s úrovní výchovného působení (pravidla, institucionální podpora, přístup)
  - 4.2 rozvoj hodnot a morálních vlastností
- 5. Další aktivity (doplňkové aktivity, mimoškolní činnost)
- 6. Vztahy (klíma školy)
- 7. Spolupráce rodičů (participace rodičů na životě školy, komunikace s dítětem o škole...)
- 8. Spolupráce školy s partnery
- 9. Komunikace mezi rodiči a školou
- 10. Vedení školy
- 11. Shrnující otázky, celkové zhodnocení

PŘÍKLAD  
„NEDOTAZNÍKOVÉ“  
METODY PRO ŽÁKY  
PRVNÍHO STUPNĚ ZŠ

---



# SPOLEČENSTVÍ PRVNÍHO STUPNĚ. DOTAZNÍK PRO ŽÁKY FORMOU POČÍTAČOVÉ HRY

---

- Autorka: Mgr. D. Denglerová, Ph.D.
- Tento nástroj pomůže zodpovědět otázky týkající se toho, jak žák na prvním stupni ZŠ (ve věku cca 6-11 let) vnímá své školní prostředí. Které aspekty školní docházky hodnotí kladně, které negativně? Jaké aspekty formálního i neformálního vzdělávání způsobují, že se dítě do školy těší?
- Předkládaný nástroj vychází z principu testů sémantického výběru. Test sémantického výběru sestavil a ve své klinické praxi používal V. Doležal již v 60. letech 20. století. Test sémantického výběru reprezentuje v metodologii tzv. psychosémantické metody, které vycházejí z přesvědčení, že je možné odhalit význam, který daný podnět (slovo) pro konkrétního jedince či skupinu nese. Různými přístupy a pojetími psychosémantiky se zabývá T. Urbánek (2003).

# POPIS NÁSTROJE

---


- Nástroj zjišťuje postoje dítěte k 18 klíčovým pojmům:
  - **moje paní učitelka; známky; přestávka; naše třída (místnost); moji spolužáci; kluci; holky; družina; žáci z vyšších tříd (starší žáci); běhání (lítání) ve škole; oběd ve školní jídelně; paní vychovatelka z družiny; školní záchodky (WC); poznámka; tělocvik; počítače; šatna; kroužky ve škole**
- Klíčové pojmy se postupně po jednom zobrazují v horní třetině obrazovky (pojem, obrázek, audio pro nečtenáře a špatné čtenáře)
- Ke klíčovým pojmům jsou přiřazovány atributy
- Na konci je dítě požádáno, aby seřadilo všechny atributy podle toho, jak se mu líbí či nelíbí.
- Sledují se postoje k pojmům prostřednictvím vztahu k referenčním pojmům:
  - Nejoblíbenější pohádková postava, kterou máš rád(a)
  - Zlá pohádková postava, kterou vůbec nemáš rád(a)
- Evaluační zpráva je ihned automaticky generována v Excelu



# JAK TO VYPADÁ?


nuov.slamka.cz/spol\_1studen/

Google



1  
Ještě ti zbývá vybrat  
poslední obrázek.

Moje paní učitelka



nuov.slamka.cz/ispol\_1stupen/

Moje paní učitelka

1  
Ještě ti zbývá vybrat  
poslední obrázek.

HODNOCENÝ POJEM

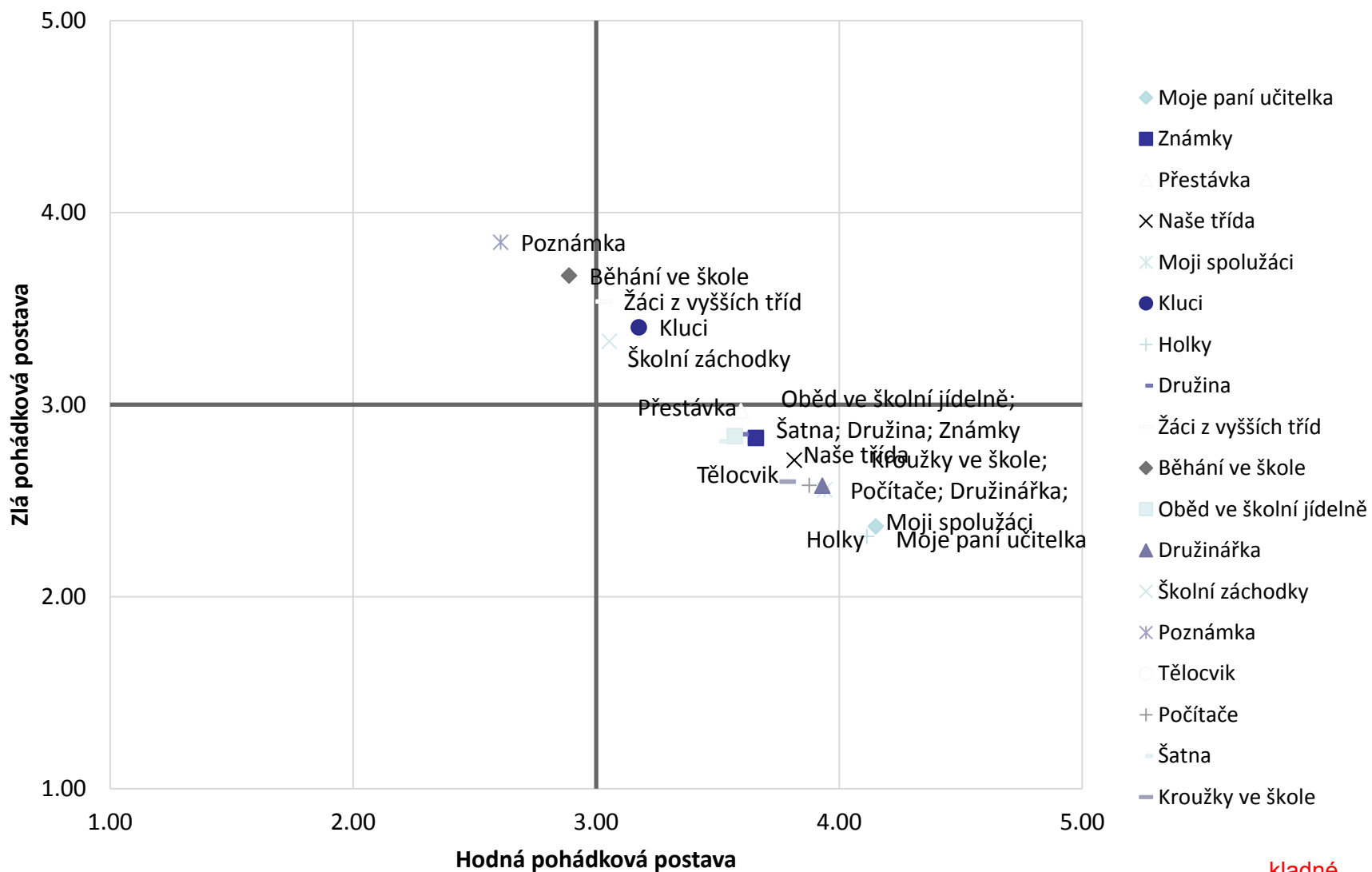
NABÍZENÉ ATRIBUTY

POČITADLO ATRIBUTŮ, KTERÉ ZBÝVÁ VYBRAT

# JAK VYPADAJÍ VÝSLEDKY?

záporné

## Postoje žáků 1.stupně ZŠ

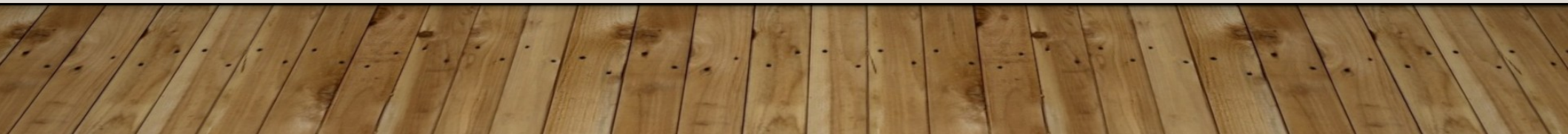


kladné

- 
- Možnost srovnat výsledky s orientačními normami.
  - Jeden z velmi populárních nástrojů.
  - Vhodný i pro malotřídní školy.

PŘÍKLAD  
SCREENINGOVÉHO  
NÁSTROJE PRO ŽÁKY

---





# PŘEDCHÁZENÍ PROBLÉMŮM V CHOVÁNÍ ŽÁKŮ

---

- Autorkou je *doc. PhDr. Věra Vojtová, Ph.D.*
- Dotazník je použitelný pro žáky 2. stupně základních škol a všechny typy středních škol.
- 35 položkový dotazník pro žáky k vyhodnocení silných a slabých stránek školního života ve faktorech
  - **Škola je místo, kam/kde zažívám**
    - Úspěch a příležitost
    - Negativní prožívání
    - Vztah učitel – žák
    - Školní status
    - Formování (podpora)
    - Interakce s vrstevníky
- Škála: rozhodně ano–spíše ano-spíše ne-rozhodně ne

# UKÁZKA POLOŽEK DOTAZNÍKU

## *ŠKOLA JE MÍSTO, KDE...*

---

Úspěch a příležitost vymezují indikátory:

- rád se učím,
- vím, že mohu dosáhnout dobrých výsledků,
- jsem často zvědavý,
- hodně se toho naučím,
- učitelé se zajímají o mé názory.

Negativní prožívání vymezují indikátory:

- cítím se osaměle;
- učitelé mě nemají rádi;
- učitelé některé žáky upřednostňují.

Interakci s vrstevníky vymezují indikátory:

- těším se na přestávku,
- kde mě spolužáci přibírají k různým hrám,
- kde je o přestávkách dobrá zábava,
- se spolužáky si rádi povídáme,
- s kamarády děláme mnoho zajímavého.
-

# PŘÍKLADY DALŠÍCH METOD

---

# PŘÍKLADY METOD – TEMATICKÉ KRESBY



Např. „Jak si ve škole pomáháme“ – v rámci projektu [CPIV](#)

# KRESBY, FOTKY A DALŠÍ SPÍŠE PROJEKTIVNÍ NÁSTROJE

---

- Nutný **rozhovor nad produktem** (jak to autor či autorka mysleli)
- Další příklady metod
  - Tematické slohové práce „Můj den v naší škole“
  - Fotografická soutěž (místo, kde se ve škole cítím nejlépe a nejhůře)
  - Nedokončené věty („Naše paní učitelka je...“)
  - Reflexe běžných aktivit (jak jsme připravovali... webovou prezentaci, online výuku, kolegiální supervizi, projekt, IVP pro žáka XY...)



# KLASICKÉ DOTAZNÍKY (TŘÍDA) – PŘÍKLAD (CES)

## Dotazník CES - forma A

(Classroom Environment Scale)

© Autoři: E.J. Trickett (Yale University), R.H. Moos (Stanford University) 1973, B.J. Fraser (Western Australian Institute of Technology) 1982

© Překlad a úprava: J. Lašek (Pedagogická fakulta VŠP v HradciKrálové), J. Mareš (Lékařská fakulta UK v Hradci Králové) 1988

**Jméno žáka/žákyně:**

**Škola:**

**Třída:**

**Obec:**

**Učitel/učitelka:**

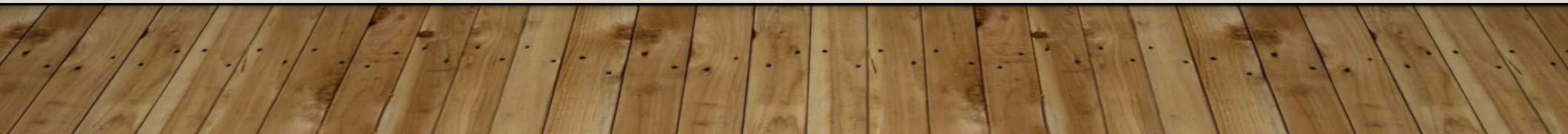
**Dnešní datum:**

*Nevyplňujte, dokud nedostanete pokyn!*

1. Žáci z naší třídy vkládají do školní práce poměrně dost úsilí, energie.	Ano - Ne	
2. Žáci se v naší třídě navzájem dobře znají, vědí o sobě dost věcí.	Ano - Ne	
3. Tento učitel (tato učitelka) s námi málokdy diskutuje o věcech, v nichž bychom potřebovali poradit, pomoci.	Ano - Ne	I
4. V naší třídě věnují žáci více času debatování o mimoškolních věcech, než debatám o učivu a učení.	Ano - Ne	I

„ZBYŇKU, NEZLOB SE“  
ANEB  
MOŽNOSTI MAPOVÁNÍ  
KULTURY A KLIMATU NA  
VŠ ÚSTAVU POMOCÍ  
TVORBY DESKOVÉ HRY

---



# CÍLE PROJEKTU

---

- Přiblížit praktické problémy týkající se explorační klimatu a kultury ve výuce VŠ kurzu na FSS MU (Pedagogická a školní psychologie – příklad jaro 2009; nyní rutinní seminární projekt v Bc. i Mgr. studiu; na PdF MU v předmětu Aplikovaná sociální psychologie); testováno třídními učiteli i ŠP na řadě škol („zábavná blbina se zajímavými výstupy..“)
- Vyzkoušet příklad formativně diagnostického postupu "in vivo" (psychologie bez dotazníků)
- Ukázat možnosti explicitního sdílení hodnocení různých aspektů vzdělávací reality (proces i výsledek sdílení)
- Podpořit diskusi o výuce jako takové v návaznosti na další evaluační aktivity prováděné na FSS i MU jako celku (př. studentské předmětové ankety)

# GENEZE NÁPADU

---

- Vnímání a hodnocení výuky studenty jako sociálně konstruovaná realita
  - sdílené významy, hodnocení, emoce, specifické komunikační projevy...
- Kultura i klima jako narativní struktura, žánr
  - proces edukace jako individuální hrdinský epos
  - (počítačová či desková) hra na hrdiny jako studujícím známý formát
  - per aspera ad astra - jednotlivé úkoly (quests) vedou dokončení studia (získání diplomu jako vítězství ve hře)
- Jak to realizovat?
  - Jednodušší karetní hra (Černý Petr, BANG!) – vhodná spíše pro situace zkoušení ;)
  - Komplexnější karetní či deskové hry (Magic atp.) – příliš složité pro daný účel; jejich struktura není obecně známá
  - „Něco jako Monopoly nebo Člověče nezlob se, to zná každý!“

# PRAKTICKÁ REALIZACE (II)

---

- V semináři na kulturu a klima školy představen návrh variant deskové hry
  - Úkol skupinový, zdůrazněna anonymita přispěvatelů (vč. nabídky anonymizovaných forem komunikace - „schránka důvěry“)
  - Vyhrála možnost „něco jako Člověče nezlob se, s úkoly...“; spontánně je použito křestní jméno vedoucího katedry („Zbyňku, nezlob se!“)
  - Již v semináři došlo k živé debatě nad jednotlivými úkoly
  - Jako (sub)téma se objevuje možnost hraní v roli některé „známější“ studentské osobnosti, objevují se „známé historky“
  - Je vysloven požadavek, aby s výsledkem seminárního cvičení bylo seznámeno vedení katedry; návrh na dárkové balení a předání hry na vánočním setkání katedry jejímu vedoucímu - je většinou přijat
  - Studenti jsou rozděleni do čtyř pracovních skupin
    - Přijímací řízení
    - 1.-3. ročník studia

- Navzdory organizačním potížím se podařilo odehrát jedno kompletní kolo hry (od přijímaček k SZZ) s menší skupinou studentů místo semináře zrušeného vedením fakulty (potřeba prostor pro konferenci)

# PRAKTICKÁ REALIZACE - PROBLÉMY

---

- V soukromých debatách studenti konzultují „míru anonymity“ a „míru serióznosti“ skupinově předkládaných návrhů
- S návrhy přicházejí i někteří kolegové
- V diskusním fóru předmětu se rozbíhá debata nad skupinovou spoluprací (viz ukázka I)
- Finalizace návrhů a vnitroskupinová debata se přesouvají do „privátních kanálů“ (skupinové maily, osobní setkání „u piva“ atp.)
- Objevují se individuální obavy z vizualizace některých návrhů i vyjádření nesouhlasu s některými návrhy chystanými zbytkem skupiny



# UKÁZKA III - VÝSLEDKY

## Komunikační analýzy

V postce jí měl mail od Zbynka vyřádky  
ve kterém chvil' tuou sem'novou praxi  
a tak se, zda se může na tebe odkla-  
zovat a citovat na přednášce,  
Souhlasíš a s pochvalným mluvením  
kolegů a posunuješ o 5 bodů dál.

## DESKOVÁ HRA STUDIUM III. VOJENSKÉ ASY FSS

Při jízdě vlakem do školy už do skočil  
pod vlak. Musíš poskytovat cestujícím  
první psycholog. pomoc, musíš mít zpořá-  
děm a zmeškat přednášku.

I když dostaneš od ED potvrzení o zpoždění,  
na FSS je ti to na nic. Aby se ti znovu  
vynikl do hry, potřebuješ hodit 6.  
a pokračovat

## Metodologie kuzutit.

Nad projektem z metodologie jsi  
seděl se spoluzky celou noc, teď jsi  
k smrti nřavay a potvrdyješ se vyzpat  
Spíš celý jedno kolo.



# UKÁZKA VII. – VÝSLEDKY: SKUPINA 3. ROČNÍK

## získávání znalostí:

- člověk může získat nějaké znalosti, které potom může použít při nějaké zkoušce
- zde jsou nápady na jednotlivá políčka, kde můžeš znalosti získat

hodiny  
o 3 pole  
(kartičky)

- *Knihovna* – kopíruješ knihy, jsi napojený na internetové databáze
- *Krmítko* – potkáš spolužáka s dobrým tipem, co se učit
- *Konzultace* - vyučující ti poskytne cenné rady
- *tahák* (při použití taháku člověk hází, zda mu jej najdou, např. sudá čísla = projde to; lichá čísla = najdou a opakuješ zkoušku)
- v rámci odbočky ERASMUS tady by ještě mohla být varianta – pobyt sis prodloužil z půlročního na roční - tedy zdržení na více kolů delší odbočka

## zadání BP:

- políčka s tím spojená
  - *včasné zadání bakalářské práce* (bude někde na počátku 3. ročníku)
  - *poslední možnost zadání bakalářské práce* (bude někde v polovině)
- pokud člověk na *včasné zadání bakalářské práce* stoupne na začátku, může se rozhodnout, zda se na něm jedno kolo zdrží. Pokud se zde zdrží, dostane kartičku „Zadání práce“.
- Jestliže hráč nemá kartičku „Zadání práce“, musí projít přes políčko *poslední možnost zadání bakalářské práce*. To znamená, že bude např. házet, dokud mu nepadne určité číslo (3)

## ERASMUS:

- odbočka, která znamená zdržení ve studiu viz. výše
- zde může člověk získat kartičky znalostí znalost jazyka se hodila při překládání studij. materiálů

## políčka náhody:

- *Terminář* (Bude na počátku 3. roč.; Když na něj stoupneš, postoupíš dál o 10 políček.) – jako odměna za včasnou registraci a splnění termínů
- *studijní oddělení* (Dostaneš kartičku, která ti potom může pomoci při problémech.)
- *p. Kroutilová* (Uzná ti některé předměty.)
- *knihovna* – zapomněl/a jsi vrátit knihy v termínu, jako pokutu jedno kolo neházíš
- *černé políčko* – opsal jsi seminární práci a propracovaný systém IS to odhalil. Jsi VYLOUČEN ze studia.



# UKÁZKA IV – VÝSLEDKY: SKUPINA PŘIJÍMAČKY, SZ



- Spirálové hrací pole, v něm dobré a špatné značky (např. usměvavý vs. mračící se panáček). Při stoupnutí na ně si hráč vylosuje buď z balíku karet, které mu pomohou, nebo naopak uškodí.
  - Jednou z „pomáhajících“ karet je i „Kroutilová“ (*sekretářka katedry*), kterou si hráč nechává u sebe a pomáhá mu v nepříjemných situacích.
  - Vylosovaná karta obsahuje vždy více úkolů, protože každý semestr je odlišný.
- **Přijímačky** : Protože test SCIO je založený na náhodě, hráč hází kostkou, dokud mu nepadne 6 a může začít hrát ;)
- **Státní závěrečná zkouška**
  - Posledních 11 polí je označených jako „státnice“. Při šlápnutí na libovolné z nich se losuje karta ze speciálního balíku (viz níže). Jakmile člověk překoná toto „učení na státnice“, čeká ho samotná zkouška. Vylosuje si z balíku karet zkoušejících 4 zkoušející. Každá karta obsahuje fotku dané osoby (stáhnout z ISu), jméno, tituly, a zejména bodovou hodnotu. Hráč sečte bodovou hodnotu celé zkoušející komise, přičte postihy a odečte bonusy, které získal ve státnicových polích, a následně hodí čtyřmi kostkami. Hodí-li víc, než je součet, státnice udělal a vyhrál. Hodí-li stejně nebo méně, státnice neudělal, a opakuje je příští semestr – vrací se na poslední pole

# ZJIŠTĚNÍ (VÝBĚR)

---

- Studenti jsou schopni reflektovat jak náročnost kurzů, tak i zvláštnosti učitelských osobností
- Obsahy úkolů či situací mají reálný, ale i nadsazený základ
- Reflektují i širší kontext vč. osobního života vyučujících
- Diskusi navozuje jak příprava herního plánu a pomůcek, tak i reálná herní aktivita
- Většina zúčastněných vnímá aktivitu jako přínosnou, vč. účastníků méně aktivních v procesu vzniku
- Problémy reprezentované herními prvky lze se studenty snadno diskutovat

# ZJIŠTĚNÍ (POKRAČOVÁNÍ)

---

- Popsaný postup je následně s úspěchem využít i v jiných edukačních kontextech (2. st. ZŠ, SŠ, VŠ)
  - princip hry funguje, pravidla a úkoly jsou pochopitelně jiné



# ODBORNĚ PROBLEMATICKÉ DIAGNOSTICKÉ NÁSTROJE

---

- Sporná teoretická východiska (představa o ideálních vlastnostech školy je nedostupná, problematická, zastaralá či k „doptání u experta“). Nárůst v souvislosti s projekty EU a MŠMT (ekonomický zájem).
  - Zastaralý překlad zastaralé zahraniční metody (Mám zkopírovaný dotazník i klíč! Heč!) – otázka do pranice – co má společného ideální australská škola 70. let se současnou českou?
  - Sporné psychometrické parametry (Socioklima, B3 a B4) – použijeme tu statistiku, která dá „hezčí výsledky“; skór uprav podle zkušeností se třídou
  - Barvy školy, života – znáte z televize  
<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1142743803-reporterict/213452801240010/obsah/248183-projekt-barvy-zivota/>
  - A uvítám i Vaše tipy, přibývají rychle :D

## **Metodologické okénko**

Někdo chce slyšet hezké zprávy

[https://wikisofia.cz/wiki/Forerův\\_efekt](https://wikisofia.cz/wiki/Forerův_efekt)

Někdo věří ve vlastní neomylnost

[https://wikisofia.cz/wiki/Dunning-Krugerův\\_efekt](https://wikisofia.cz/wiki/Dunning-Krugerův_efekt)

My doporučujeme vzdělání Urbánek, T., Denglerová, D., & Širůček, J. (2011). *Psychometrika: Měření v psychologii*. Praha: Portál.

# LITERATURA - VÝBĚR

---

- Monografie a bulletiny na webu NÚV - <http://www.nuov.cz/ae/publikace-vytvorene-v-projektu>
- Evaluační nástroje na portálu evaluačních nástrojů <http://evaluacninastroje.rvp.cz/>
- Web a sborníky na <http://www.klima.pedagogika.cz>
- RÝDL, Karel. Kvalita a hodnocení ve vzdělávání: Výkladový slovník [online]. Praha: NÚOV [2010] [vid. 18. 7. 2011]. Dostupné z: <http://slovník.evaluacninastroje.cz/>
- POL, M. a kol. *Kultura školy*. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity v Brně, 2005.
- Nedopručené a podezřelé metody jako Barvy školy, Socioklima aj. A některé nepodařené monografie...
- <https://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/132>

# NA DOTAZY SE TĚŠÍ

---

- Mgr. et Mgr. Jan Mareš, Ph.D.
  - *Katedra psychologie PdF MU*
  - [mares@ped.muni.cz](mailto:mares@ped.muni.cz)